

Nr 14*Utlåtande i anledning av motioner angående anpassning av jordbrukets rationaliseringsstöd till konjunkturläget.*

I de likalydande vid 1968 års riksdag väckta motionerna I: 711 av herr *Kristiansson, Axel, m. fl.* och II: 907 av herr *Jonasson m. fl.* har hemställts att riksdagen måtte uttala att tillämpningen av bestämmelserna för rationaliseringsstöd till jordbruket bör ske med hänsyntagande till den lokala och aktuella arbetsmarknadssituationen så att stöd i vissa fall kan lämnas rationaliseringsprojekt, vilka eljest på grund av omfattning och varaktighet ej kunde komma i fråga.

Utskottet. I motionerna I: 711 och II: 907 föreslås att vid prövning av ärende om stöd till jordbrukets rationalisering hänsyn bör tas till den lokala och aktuella arbetsmarknadssituationen på sådant sätt att stöd i vissa fall kan lämnas till projekt som eljest på grund av ringa omfattning och varaktighet inte skulle erhålla stöd. Motionärerna anser att den långsiktiga målsättningen för jordbrukspolitiken inte bör ändras med hänsyn till kortvariga växlingar i konjunkturerna, utan ifrågasätter endast en nyanserad tillämpning av bestämmelserna för rationaliseringsstödet där detta kan ske utan att den långsiktiga målsättningen äventyras. Detta stöd skulle på grund av åldersfördelningen bland småbrukarna främst behöva bli aktuellt för jordbrukare i de äldre åldersgrupperna och göra det möjligt för dem att alltjämt driva sitt jordbruk i avvaktan på ökad efterfrågan på arbetskraft. Kostnaden för stödet skulle enligt motionärerna bli ringa jämförd med kostnaden för ett beredskapsarbete eller för annan hjälp från arbetsmarknadsorganen.

Utskottet vill först erinra om att riksdagen vid sitt ställningstagande till gällande jordbrukspolitiska riktlinjer (prop. 1967: 95, JoU 25, rskr. 280) särskilt behandlade frågan om att underlätta omplacering av arbetskraft och kapital från jordbruk till andra näringar. Riksdagen utgick därvid från att övergången självfallet liksom förut skulle ske på frivillighetens väg. Det förutsattes även att frigörelsen av de i jordbruket bundna resurserna fick ske i en takt som möjliggjorde att desamma kunde absorberas inom annan sysselsättning och produktion på ett ur samhällsekonomisk synpunkt så ändamålsenligt sätt som möjligt. Vidare uttalades att de, som utsätts för svårigheter på grund av strukturförändringar inom jordbruket, kunde påräkna bistånd av samhället på samma sätt som de inom övriga näringar sysselsatta. Det har sålunda förutsetts att takten i jordbrukets strukturrationalisering

och därmed förknippad överföring av arbetskraft skulle komma att variera med svängningarna i de allmänna konjunkturerna. Utskottet, som vill understryka de synpunkter som i förevarande sammanhang sålunda anfördes av riksdagen, finner för sin del anledning anta att genomförandet av omstruktureringen av jordbruket enligt de antagna riktlinjerna kommer att kunna ske på ett sätt som ej står i motsättning till syftet med nu föreliggande motioner. Till ytterligare belysning av förevarande spörsmål må anföras följande.

Enligt föregående års riksdagsbeslut gäller bl. a. att statligt ekonomiskt stöd till jordbrukets rationalisering kan utgå till jordbruksföretag som äger eller kan förutses inom en nära framtid få förutsättningar för rationell jordbruksdrift. Undantagsregler enligt vilka stöd av sociala skäl ändå i vissa fall kunde utgå ansågs inte erforderliga. Härav följer att, såsom i motionerna påpekats, många innehavare av mindre jordbruk inte kan erhålla statligt stöd till förbättringar av sina fasta anläggningar. I sammanhanget bör dock erinras om att stöd i vissa fall genom bostadsmyndigheterna kan erhållas till förbättring av bostaden samt genom lantbruksorganisationen under vissa förutsättningar till bl. a. avloppsanläggning och torrlägningsföretag.

Utskottet utgår från att vid en tillfällig konjunkturdämpning av den art, som avses i förevarande motioner, många jordbrukare, som står i begrepp att lämna jordbruket och övergå till annan sysselsättning, väntar med detta tills arbetsmarknadsläget och därmed utkomstmöjligheterna förbättrats. Härvid kan det givetvis ibland bli nödvändigt att göra vissa mindre investeringar i t. ex. ekonomibyggnader för att vederbörande skall kunna fortsätta med jordbruksdriften ännu någon tid. Vid de kortvariga konjunkturdämpningar, som avses i motionerna, torde det dock ofta vara tillräckligt med mindre ingripande åtgärder såsom reparationer e. d.

Med anledning av att motionärerna främst uppehåller sig vid svårigheterna att placera äldre jordbrukare på arbetsmarknaden får utskottet erinra om de särskilda åtgärder som arbetsmarknadsmyndigheterna nu vidtar för att bereda de äldre sysselsättning. Vidare får utskottet hänvisa till att det i proposition nr 29 till årets riksdag såsom komplement till nämnda åtgärder föreslås att ett kontant stöd, s. k. omställningsbidrag, om högst 800 kr. per månad skall utgå till arbetslösa i åldern 60—66 år. Sådant stöd kommer, om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag, att utgå även till företagare, t. ex. jordbrukare, som avvecklar sin rörelse på grund av att denna inte gav rimlig försörjning. Under vissa förutsättningar föreslås att stöd skall kunna utgå från 55 års ålder.

Den som erhåller omställningsbidrag skall stå till arbetsmarknadens förfogande. Stödet utgör såsom framgår av namnet endast ett skydd under en omställningstid, innan nytt arbete kan erhållas. Om omställningstiden för t. ex. en jordbrukare blir lång, kan kostnaderna för bidragen stiga till relativt stora belopp. Det skulle i sådant fall kunna ifrågasättas om inte ett

mindre engångsstöd till någon förbättring som möjliggjorde fortsatt jordbruksdrift ännu något år vore förmånligare ur samhällsekonomisk synpunkt. Vid de kortvariga svårigheter på arbetsmarknaden, som motionerna närmast avser, torde emellertid kostnaderna för omställningsbidrag bli förhållandevis begränsade.

Utskottet finner med hänsyn till vad i det föregående anförts det inte vara erforderligt att föreslå någon särskild åtgärd från riksdagens sida i anledning av de nu behandlade motionerna. Utskottet hemställer

att riksdagen anser motionerna I: 711 och II: 907 besvarade med vad utskottet i det föregående anført.

Stockholm den 19 mars 1968

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Mossberger (s), Lage Svedberg (s)*, Carl Eskilsson (h), Skårman (fp), Magnusson (s)*, Augustsson (s), Karl-Erik Eriksson (fp)*, Manne Olsson (s), Wikberg (cp) och Hübinette (h)*;

från a n d r a kammaren: herrar Hansson i Skegrie (cp), Lindström (s)*, fru Lindskog (s), herrar Eliasson i Moholm (h)*, Johanson i Västervik (s)*, Persson i Skänninge (s)*, Jonasson (cp), Lundmark (s), Berndtsson (fp) och Åberg (fp).